

Tarih Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

Aydın GÜVEN (*)

Muammer DEMİREL (**)

Özet: Bu çalışma, tarih bölümünde okuyan öğrencilerin bilgi kaynakları ve bu kaynakları kullanmalarına yönelik görüşlerini tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki üniversitelerin tarih bölümünde okuyan öğrenciler, örneklemini ise dokuz üniversitenin tarih bölümü 4. sınıflarında okuyan 217 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelindedir. Konu ile ilgili literatürden faydalanılarak kuramsal temeller oluşturulmuştur. Verilerin toplanması amacı ile bir anket formu geliştirilmiştir. Konu ile ilgili elde edilen bulgular, SPSS programı yardımıyla tablolar halinde yorumlanmıştır. Analizlerde, varyans testi, t testi değerlerine, görüşler arası farkların anlamlılık düzeyine, serbestlik derecesine yer verilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ışığında, son bölümde konu ile ilgili birtakım önerilere gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Öğrenci, Bilgi Kaynakları

Opinions of the Students Studying at the Department of History on Knowledge Sources

Abstract: This study was conducted to determine opinions of the students studying history on knowledge sources and their use. The population of the study was the history department students in Turkish universities, and the sample of the study included 217 4th grade students studying history at nine Turkish universities. The study is in scanning model. Theoretical basis was formulated making use of relevant literature. A questionnaire was developed to collect data. The findings gained about the matter were interpreted in tables with the help of SPSS program. Analyses included variance test, t test values, significance test and independence degree of differences between opinions. In the light of the findings gained from the study, some suggestions about the matter were made in the conclusion section.

Key Words: History, Students, Knowledge Sources

*) Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F., Tarih Eğit. ABD.
(e-posta: aydinguven@atauni.edu.tr)

***) Prof .Dr. Atatürk Üniversitesi K.K.E.F., Tarih Eğit. ABD.
(e-posta: mdemirel@atauni.edu.tr)

I. Giriş

İnsan varolduğu günden beri, yaşamı içerisinde karşılaştığı olay ve olguların neden-sonuçlarını anlayabilme ve problemleri çözebilme noktasında her zaman bilgi ve bilgi kaynaklarına müracaat etmiştir. Bilgi ve bilgi kaynaklarına ulaşmak, bunlardan faydalanmak, bu kaynakları depolamak vb. birtakım faaliyetler, insanoğlunun evrenin bir objesi olarak varolduğu andan itibaren gerçekleştirmeye çalıştığı etkinlikler içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Birey değişen dünyanın koşullarına ayak uydurabilme noktasında bilgiye her zaman ihtiyaç duymuştur. Özellikle çevresini tanımak, çevresindeki koşullardan daha iyi faydalanmak, daha iyiye ulaşma isteği bireylerin her zaman en önemli arzularından birisi olmuştur. Bu arzuları sadece bireyin kendisi ile sınırlı kalmamış, daha sonraki kuşaklara da öğrendiklerini, elde ettiklerini ulaştırma noktasında kendini göstermiştir. Düşünen, düşüncelerini yazıya, şekle dökme yeteneği olan insan, çeşitli araçların yardımı ile bunları gelecek nesillerle aktarma arzusu ve ihtiyacını duymuştur. İnsanoğlunun bu arzusu- nu gerçekleştirme noktasında, geçmişte taş, deri, kül tablet vb. araçlar fayda sağlarken, günümüzde ise *basılı yayınlar, filmler, delikli kartlar, teyp, disk, değişik mikroformlar ve elektronik bilgisayar şeklinde bilgiyi kaydeden* (Yücel, 1997:31) araçlar bu işlevi görmektedir.

Bilgi, Türk Dil Kurumuna göre şu şekillerde tanımlanmıştır. (www.tdk.org.tr.)

- 1-*Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf*
- 2-*İnsan zekasının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf*
- 3-*İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat*

Bireyin bilgi edinme arzusu, içinde yaşadığı toplumun ekonomik yapısının gerektirdiği faaliyetlerinin çeşitliği ölçüsünde farklılaşmıştır. Ekonomik faaliyetler olarak, avcılık-toplayıcılığa, daha sonra tarıma dayalı gerçekleştirilen ve sonunda da sanayi toplumlarında görülen ekonomik faaliyetlerde gerekli olan bilgi, yapının gerektirdiği ihtiyaçları karşılaması oranında yeterli görülmüştür. Günümüzde ise bilgi, üretim sürecine yardımcı bir unsur olmaktan çıkmış, kendisi bir endüstri haline gelmiştir (Yılmaz ve Horzum, 2005:105).

İçinde yaşadığımız dönem bilgi çağı, toplumlar ise bilgi toplumu diye adlandırılmaktadır. Bilgi toplumu; *yoğun bilimsel bilgi üreten, bilgiyi depolayıp tasnif eden, depo edilmiş bilgiye en hızlı bir şekilde erişebilen, bilginin dağıtımında söz sahibi olan, bilgiye işleyen ve yeni hizmet alanları oluşturacak şekilde dönüşüme uğratan toplum* (Yücel, 2006:74) şeklinde ifade edilmektedir. İfade edilen bilgi toplumunun en önemli özelliği bilginin, toplumun her katmanında ve her düzeyde yaygın ve bilinçli bir şekilde kullanılmasıdır (Çapar, 1997:16).

Değişimin, farklılaşmanın, bilgiyi üretmek, depolamak, ulaşmak ve kullanmanın yoğun olarak yaşandığı bu dönemde en olması gereken özellik, bunların farkında olabilecek insan gücünün varlığıdır. Çünkü gelişmenin en önemli unsuru, *bilgi ve bu bilginin ürettiği yüksek teknolojiyi hazmedebilecek, kullanabilecek kapasitedeki insan gücüdür*

(Yayla, 1990:16). Bilgi Toplumunun istediği insangücünde bulunması gereken özellikler şunlardır:

1-Teknolojik gelişmelere ve bunların yol açtığı değişime adapte olabilmek ve sürekli kendini yenileyebilme yeteneği

2-İleri teknolojilere aşinalık, özellikle bilgisayar okuryazarlığı

3-Kendi mesleki alanlarındaki derinleme bilginin yanında fen ve mühendislik alanlarındakiler için asgari düzeyde bir sosyal bilimler bilgisi, sosyal bilimler alanlarındakiler içinde asgari bir fen ve teknoloji bilgisi; özellikle teknolojinin toplumsal etkilerini kavrayabilme yeteneği

4-Anadili ile birlikte en az bir yabancı dilde yazılı ve sözlü iletişim yeteneği

5-Grup halinde çalışabilme, özellikle disiplinlerarası çalışma yapabilme beceri ve yeteneği (Güriz ve diğ., 1994:33)

Bilgiyi kullanmak isteyen birey çeşitli şekillerde bilgi edinebilir.

1-Niteliği belirlenmiş bir belgeyi kitaplıkta arama

2-Bilgi servisinden istekte bulunma

3-Meslektaşından veya tanıdığı birinden sorma (Aydın, 1996:93)

Burada dikkat edilmesi gereken husus, bireyin bilgi arama alışkanlıklarına etki eden faktörlerin varlığıdır. Aydın (1996:89) bu faktörleri, “*bireyin çalışma alışkanlıkları, bilgiye ulaşma araçları/kolaylıkları, bu araçlar konusundaki bilgi, bunların değerinin bilincinde olmak, istenileni elde etme olasılığının yaklaşık olarak değerlendirilmesi olarak*” ifade etmiştir.

Bilgi çağının en önemli özelliği, bilginin üretilmesi, farklılaşması ve paylaşılmasıdır. İçinde bulunduğumuz dönemde, kütüphanelerde, internet ortamında ve özel bilgi arşivlerinde sayıları inanılmaz boyutlara ulaşan belge, doküman ve resim gibi bilgi kaynakları bulunmaktadır. Bu kadar çok çeşitli ve değişik boyuttaki kaynaklar içerisinde, istenilen doğru bilgiye ulaşmak için bireylerin bilgi okuryazarlık becerilerine sahip olması gerekmektedir.(Başaran, 2005:169) Bilgi okuryazarlığı; *bireyin eğitim ya da öğretim sürecinde gereksinim duyduğu bilgiyi elde etme ve kullanma becerilerinin bütünüdür.*(Polat, 2005:32) Bilgi okuryazarı bir birey, bilgiye ihtiyaç duyduğunda, değişik tür ve boyutlarda karşısına çıkan bilgi kaynaklarına ulaşan, bilgileri kullanan ve bilgiyi paylaşabilen bireyler olmalıdır.(Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2004:11) Bilgi okuryazarı olan bir bireyin sahip olması gereken özellikleri şunlardır:

-Aradığı bilgiyi kesin olarak teşhis eder

-İhtiyaç duyulan bilgiyi esas alarak sorular formüle eder

-Potansiyel bilgi kaynaklarını tespit eder

-Etkili arama stratejileri geliştirebilir

-Bilgisayarı veya diğer teknolojileri etkili bir şekilde kullanarak bilgiye erişebilir

-Ulaştığı bilgiyi değerlendirir

-Pratikte kullanabilmek için bilgiyi organize eder

-Yeni bilgileri, ön öğrenmeleri veya sahip olduğu diğer bilgilerle bütünleştirir

-Ulaştığı bilgiyi eleştirel düşünmede veya karar vermede etkili bir şekilde kullanır.

(ERIC, 2004: Akt. Başaran, 2005:167)

Bilgi çağında bireyler yoğun bir bilgi bombardımanı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Sahip olunan bilgilere sürekli yenileri eklenmekte ve çoğalan bilgiler aktarılma ile öğretilmeyecek bir boyuta ulaşmaktadır..(Erdoğan, 1998:870) Bu durum, bireyin gerek duyduğu bilgileri kendisine doğrudan aktarmaktan ziyade, bunları nerelerden ve nasıl ulaşacağını öğretme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.(Çalık ve Sezgin, 2005:63)

Değişimin doğasını kavrayabilecek ve ona ayak uydurabilecek kadar esnek olabilecek bireylerin yetişmesi sürecinde, eğitime büyük görevler düşmektedir. Eğitim kurumları çağın gereklerine uygun niteliklerin bireylerde oluşmasını sağlamak için programlarında gerekli değişiklikleri yapıp değişimlere ayak uydurması gerekmektedir. Özden, bilgi çağındaki program ve okulun özelliklerini şu şekilde izah eder:

Bilgi toplumunda eğitim programlarının en belirleyici yanı “öğrenmenin sürekliliği” ilkesidir. Bilgi toplumunda insanlar sürekli öğrenmek zorundadırlar. Bundan dolayı okulun asıl işlevi çok şey öğretmek değil “kişinin öğrenme kapasitesini geliştirmek” olmalıdır. (Özden, 2005:62)

Eğitim-öğretim kurumlarında yetişen öğrencilerin inceleyen, araştıran, sorgulayan, tartışabilen fertler olarak yetişmeleri onların bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanmalarına bağlıdır. Yapılan çalışma, tarih bölümünde okuyan öğrencilerin bilgi kaynaklarına ve bu kaynakları kullanmaya yönelik görüşlerini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

A. Problem

Araştırmada, tarih bölümünde okuyan öğrencilerin bilgi kaynaklarına ilişkin görüşleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Ana probleme bağlı olarak aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

- Öğrencilerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri üniversitelere göre; ders kitapları, yardımcı kaynak kullanımı toplam puanı ile ilgili puan ortalamaları arasında farklılaşma var mıdır?

- Öğrencilerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri üniversitelere göre; ders kitabının düşünce gelişimine etkisi, alanı ile ilgili gelişmeleri izleme toplam puanı ile ilgili puan ortalamaları arasında farklılaşma var mıdır?

- Öğrencilerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri üniversitelere göre; kütüphane kullanımı, arşiv malzemesi kullanımı toplam puanı ile ilgili puan ortalamaları arasında farklılaşma var mıdır?

B. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin, geliştirilen anketteki sorulara verdikleri cevaplarda içten ve samimi oldukları, anket yolu ile toplanan verilerin, tarih bölümünde okuyan öğrencilerin bilgi kaynaklarına ilişkin görüşlerini ortaya koyacak bir nitelikte olduğu, seçilen örneklemin evreni temsil ettiği, varsayılmıştır.

C. Sınırlılıklar

Araştırma bazı sınırlılıklar içerisinde yapılmıştır.

-Atatürk Üniversitesi tarih bölümü, Trakya Üniversitesi tarih bölümü, İnönü Üniversitesi tarih bölümü, Ege Üniversitesi tarih bölümü, Muğla Üniversitesi tarih bölümü, Boğaziçi Üniversitesi tarih bölümü, Karadeniz Teknik Üniversitesi tarih bölümü, Mersin Üniversitesi tarih bölümü, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. tarih bölümü son sınıf öğrencileri (2002-2003) ile,

- Geliştirilen anketteki yer alan görüş ifadeleri ile,

- Konu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklar ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçları bu sınırlılıklar içerisinde değerlendirmek gerekir.

II. Yöntem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Edebiyat fakültelerinde bulunan tarih bölümünde okuyan son sınıf öğrencileri, örneklemini ise, dokuz üniversitenin tarih bölümü son sınıflarında okuyan öğrenciler içerisinde random yolu ile seçilen 217 öğrenci oluşturmaktadır. Random yöntemi “*evrende objeler benzeşik iseler; aynı nedenlere dayanarak değişim, dağılım gösteriyorlarsa ve eşit değişime sahip iseler*”, örnekleme belirlemede kullanılan bir yöntemdir.(Kaptan, 1998:120)

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, *geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.*(Karasar, 2005:77) Verilerin toplanması için ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra öğrencilerin bilgi kaynaklarına ilişkin görüşleri tespit etmek amacı ile bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için Atatürk Üniversitesi tarih bölümü 3. Sınıfında okuyan 28 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Bu uygulamanın sonucunda elde edilen veriler SPSS programına aktarılarak güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Uzman görüşüne de başvurularak 45 olan soru sayısı 35’e indirilmiştir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,80 bulunmuştur. Öğrenciler ankette yer alan maddelere ilişkin görüşlerini “Evet, Kısmen, Hayır” seçeneklerinden birisini işaretleyerek belirlemişlerdir. Görüşler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmıştır. Varyans analizi sonunda anlamlı bir fark bulunmuşsa, bu farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını ortaya koymak amacı ile LSD testi yapılarak yorumlanmıştır. Grupların iki olması durumunda ise (cinsiyet) t-testi kullanılmıştır. Verilerin daha iyi anlaşılması için tablolar yapılmıştır.

III. Bulgular

Tablo 1: Örneklemin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	102	47,0
Erkek	115	53,0
Toplam	217	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklemin %53’ünü erkek, %47’sini kızlar oluşturmaktadır.

Tablo 2: Örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre, kullandıkları ders kitaplarına, yardımcı kaynak kullanımına, ders kitabının düşünce gelişimine etkisine, alanı ile ilgili gelişmeleri izlemesine, kütüphane kullanımına, arşiv malzemesi kullanımına ilişkin toplam puan ortalaması, Standard sapma ve t değeri

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.S	t
Ders Kitapları	Kız	102	9,6275	2,47331	0,849
	Erkek	115	9,3304	2,65806	0,852
Yardımcı Kaynak Kullanımı	Kız	102	8,5882	1,96682	-0,554
	Erkek	115	8,7304	1,81283	-0,551
Ders Kitabının Düşünce Gelişimine Etkisi	Kız	102	3,8333	1,21120	-1,280
	Erkek	115	4,0522	1,29671	-1,285
Alanı ile İlgili Gelişmeleri İzleme	Kız	102	5,8824	1,55617	-0,497
	Erkek	115	5,9913	1,65697	-0,499
Kütüphane Kullanımı	Kız	102	9,8137	2,80992	-0,955
	Erkek	115	10,1565	2,48007	-0,947
Arşiv Malzemesi Kullanımı	Kız	102	13,8627	2,56032	1,043
	Erkek	115	13,4696	2,94786	1,051

Tablo 2’i incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre, kullandıkları ders kitapları, yardımcı kaynak kullanımı, ders kitabının düşünce gelişimine etkisi, alanı ile ilgili gelişmeleri izlemesi, kütüphane kullanımı, arşiv malzemesi kullanımına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 3: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, ders kitapları toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Ders Kitabı	Gruplar arası	367,262	8	45,908	9,002***
	Grup içi	1060,793	208	5,100	
	Toplam	1428,055	216		

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, ders kitapları ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. ($F=9,002$ $p<0,001$)

Tablo 4: Örneklemi oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, ders kitapları toplam puan ortalamalarının çoklu karşılaştırmaları ile ilgili LSD analizi

	Üniv.Türü (I)	Üniv. Türü (J)	Ortalama Fark(I-J)
Ders Kitabı	Trakya Üniv.	Atatürk Üniv.	3,3917***
		Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	1,8523**
		İnönü Üniv.	2,7500***
		Ege Üniv.	1,8750**
		Muğla Üniv.	1,9167**
		K.T.Ü.	1,9583**
	Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	Atatürk Üniv.	1,5394*
	Ege Üniv.	Atatürk Üniv.	1,5167*
	Muğla Üniv.	Atatürk Üniv.	1,4750*
	Boğaziçi Üniv.	Atatürk Üniv.	4,8381***
		Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	3,2987***
		İnönü Üniv.	4,1964***
		Ege Üniv.	3,3214***
		Muğla Üniv.	3,3631***
		K.T.Ü.	3,4048***
		Mersin Üniv.	1,9193*
	K.T.Ü.	Atatürk Üniv.	1,4333*
	Mersin Üniv.	Atatürk Üniv.	2,9188***
		Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	1,3794*
		İnönü Üniv.	2,2772***
		Ege Üniv.	1,4022*
		Muğla Üniv.	1,4438*
		K.T.Ü.	1,4855*

Tablo 4 incelendiğinde ders kitabı puan ortalamasına göre, Trakya Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,001$, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. arasında $p < 0,01$, İnönü Üniversitesi ile $p < 0,001$, Ege Üniversitesi ile $p < 0,01$, Muğla Üniversitesi ile $p < 0,01$, K.T.Ü. ile $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Ege Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Muğla Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Boğaziçi Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F., İnönü Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Muğla Üniversitesi, K.T.Ü. arasında $p < 0,001$, Mersin Üniversitesi ile $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. K.T.Ü. ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Mersin Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi, İnönü Üniversitesi $p < 0,001$, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F, Ege Üni-

versitesi, Muğla Üniversitesi, K.T.Ü. arasında $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, yardımcı kaynak kullanma toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Yardımcı Kaynak Kullanma	Gruplar arası	90,321	8	11,290	3,473***
	Grup içi	676,121	208	3,242	
	Toplam	766,442	216		

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, yardımcı kaynak kullanma ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir ($F=3,473$ $p < 0,001$).

Tablo 6: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, yardımcı kaynak kullanma toplam puan ortalamalarının çoklu karşılaştırmaları ile ilgili LSD analizi

	Üniv. Türü (I)	Üniv. Türü (J)	Ortalama Fark(I-J)
Yardımcı Kaynak Kullanma	Trakya Üniv.	Atatürk Üniv.	1,9833***
		Mersin Üniv.	1,8007***
	Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	Atatürk Üniv.	1,4455**
		Mersin Üniv.	1,2628*
	İnönü Üniv.	Atatürk Üniv.	1,0875*
	Ege Üniv.	Atatürk Üniv.	1,0667*
	Muğla Üniv.	Atatürk Üniv.	1,3583**
		Mersin Üniv.	1,1757*
	K.T.Ü.	Atatürk Üniv.	1,7750***
		Mersin Üniv.	1,5924**

Tablo 6 incelendiğinde, yardımcı kaynak kullanma puan ortalamasına göre, Trakya Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p < 0,001$, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,01$, Mersin Üniversitesi arasında $p < 0,05$, İnönü Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Ege Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Muğla Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi $p < 0,01$, Mersin Üniversitesi arasında $p < 0,05$, Karadeniz Teknik Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi $p < 0,001$, Mersin Üniversitesi arasında $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma gözlenmektedir.

Tablo 7: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, alanı ile ilgili gelişmeleri takip etme toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Alanı İle İlgili Gelişmeleri Takip Etme	Gruplar arası	74,900	8	9,362	4,029***
	Grup içi	483,321	208	2,324	
	Toplam	558,221	216		

Tablo 7'e bakıldığında, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre alanı ile ilgili gelişmeleri takip etme ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir (F=4,029 p<0,001).

Tablo 8: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, alanı ile ilgili gelişmeleri takip etme toplam puan ortalamalarının çoklu karşılaştırmaları ile ilgili LSD analizi

	Üniv. Türü (I)	Üniv. Türü (J)	Ortalama Fark(I-J)
Alanı İle İlgili Gelişmeleri Takip Etme	Trakya Üniv.	Mersin Üniv.	1,4692***
	Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	Mersin Üniv.	1,4427**
	İnönü Üniv.	Mersin Üniv.	1,0421*
	Ege Üniv.	Atatürk Üniv.	1,2000**
		İnönü Üniv.	0,8854*
	Mersin Üniv.	Mersin Üniv.	1,9275***
		Mersin Üniv.	1,3442**
	Muğla Üniv.	Atatürk Üniv.	1,6048***
		İnönü Üniv.	1,2902**
	Boğaziçi Üniv.	K.T.Ü.	1,1964*
		Mersin Üniv.	2,3323***
		Mersin Üniv.	1,1359*
K.T.Ü.	Mersin Üniv.	1,1359*	

Tablo 8 incelendiğinde alanı ile ilgili gelişmeleri takip etme puan ortalamasına göre, Trakya Üniversitesi ile Mersin Üniversitesi arasında p<0,001, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. ile Mersin Üniversitesi arasında p<0,01, İnönü Üniversitesi ile Mersin Üniversitesi arasında p<0,05, Ege Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi p<0,01, İnönü Üniversitesi p<0,05, Mersin Üniversitesi arasında p<0,001, Muğla Üniversitesi ile Mersin Üniversitesi arasında p<0,01, Boğaziçi Üniversitesi ile; Atatürk Üniversitesi, Mersin Üniversitesi p<0,001, İnönü Üniversitesi p<0,01, Karadeniz Teknik Üniversitesi arasında p<0,05, Karadeniz Teknik Üniversitesi ile Mersin Üniversitesi arasında p<0,05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Tablo 9: Örneklemi oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, kütüphane kullanımı toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Kütüphane Kullanımı	Gruplar arası	467,122	8	58,390	11,702***
	Grup içi	1033,873	208	4,990	
	Toplam	1504,995	216		

Tablo 9'a bakıldığında, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre kütüphane ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.(F=11,702 p<0,001).

Tablo 10: Örneklemi oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, kütüphane toplam puan ortalamalarının çoklu karşılaştırmaları ile ilgili LSD analizi

	Üniv. Türü (I)	Üniv. Türü (J)	Ortalama Fark(I-J)
Kütüphane Kullanımı	Atatürk Üniv.	Trakya Üniv.	4,5917***
		İnönü Üniv.	3,2167***
		Ege Üniv.	1,9667**
		Muğla Üniv.	1,6333**
		K.T.Ü.	2,4250***
	Ankara Üniv. D.T.Ç.F.	Mersin Üniv.	2,6188***
		Trakya Üniv.	3,8068***
		İnönü Üniv.	2,4318***
		K.T.Ü.	1,6402*
	Mersin Üniv.	Mersin Üniv.	1,8340**
		Trakya Üniv.	1,3750*
	Ege Üniv.	Trakya Üniv.	2,6250***
		İnönü Üniv.	1,2500*
	Muğla Üniv.	Trakya Üniv.	2,9583***
		İnönü Üniv.	1,5833**
	Boğaziçi Üniv.	Trakya Üniv.	5,1250***
		İnönü Üniv.	3,7500***
		Ege Üniv.	2,5000***
		Muğla Üniv.	2,1667**
		K.T.Ü.	2,9583***
K.T.Ü.	Mersin Üniv.	3,1522***	
	Trakya Üniv.	2,1667***	
Mersin Üniv.	Trakya Üniv.	1,9728**	

Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin kütüphane puan ortalamasına göre, Atatürk Üniversitesi ile; Trakya Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,001$, Ege Üniversitesi, Muğla Üniversitesi arasında $p<0,01$, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. ile; Trakya Üniversitesi, İnönü Üniversitesi arasında $p<0,001$, Karadeniz Teknik Üniversitesi arasında $p<0,05$, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,01$, İnönü Üniversitesi ile Trakya Üniversitesi arasında $p<0,05$, Ege Üniversitesi ile; Trakya Üniversitesi $p<0,001$, İnönü Üniversitesi arasında $p<0,05$, Muğla Üniversitesi ile; Trakya Üniversitesi $p<0,001$, İnönü Üniversitesi arasında $p<0,01$, Boğaziçi Üniversitesi ile; Trakya Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,001$, Muğla Üniversitesi arasında $p<0,01$, Karadeniz Teknik Üniversitesi ile Trakya Üniversitesi arasında $p<0,001$, Mersin Üniversitesi ile Trakya Üniversitesi arasında $p<0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Tablo 11: Örneklemi oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, arşiv malzemesiyle ilgili toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Arşiv Malzemesi Kullanma	Gruplar arası	258,142	8	32,268	4,784***
	Grup içi	1402,936	208	6,745	
	Toplam	1661,078	216		

Tablo 11'e bakıldığında, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre arşiv malzemesi kullanımı ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir ($F=4,784$ $p<0,001$).

Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin arşiv malzemesi kullanma puan ortalamasına göre; Atatürk Üniversitesi ile; İnönü Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,05$, Trakya Üniversitesi ile; İnönü Üniversitesi $p<0,01$, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,001$, Ege Üniversitesi arasında $p<0,05$, Ankara Üniversitesi D.T.Ç.F. ile; İnönü Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,001$, Ege Üniversitesi arasında $p<0,01$, Muğla Üniversitesi arasında $p<0,05$, Boğaziçi Üniversitesi ile; İnönü Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,05$, Karadeniz Teknik Üniversitesi ile; İnönü Üniversitesi, Mersin Üniversitesi arasında $p<0,001$, Ege Üniversitesi arasında $p<0,01$, Muğla Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi arasında $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Tablo 12: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, arşiv malzemesi kullanımı ile ilgili toplam puan ortalamalarının çoklu karşılaştırmaları LSD sonuçları

	Üniv. Türü (I)	Üniv. Türü (J)	Ortalama Fark(I-J)
Arşiv Malzemesi Kullanma	Atatürk Üniv.	İnönü Üniv.	1,3271*
		Mersin Üniv	1,6899*
	Trakya Üniv.	İnönü Üniv.	2,2188**
		Ege Üniv.	1,7917*
		Mersin Üniv.	2,5815***
	Ankara Üniv. D.T.Ç.F	İnönü Üniv.	2,7301***
		Ege Üniv.	2,3030**
		Muğla Üniv	1,6780*
		Mersin Üniv.	3,0929***
	Boğaziçi Üniv.	İnönü Üniv	1,6652*
Mersin Üniv.		2,0280*	
Arşiv Malzemesi Kullanma	K.T.Ü.	Atatürk Üniv.	1,4750*
		İnönü Üniv.	2,8021***
		Ege Üniv.	2,3750**
		Muğla Üniv.	1,7500*
		Mersin Üniv.	3,1649***

Tablo 13: Örnekleme oluşturan öğrencilerin okudukları üniversitelere göre, ders kitabının düşünce gelişimine etkisi ile ilgili toplam puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ile ilgili Varyans analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
Ders Kitabının Düşünce Gelişimine Etkisi	Gruplar arası	20,029	8	2,504	1,615
	Grup içi	322,413	208	1,550	
	Toplam	342,442	216		

Tablo 13'e bakıldığında, öğrencilerin okudukları üniversitelere göre ders kitabının düşünce gelişimine etkisi ile ilgili toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir (F=1,615 p>0,05).

IV. Sonuç ve Öneriler

Bilgi çağı, bilginin yoğun bir şekilde üretildiği, farklı tür ve çeşitlerde ortaya çıktığı bir dönemdir. Muazzam bir şekilde artan bilgi kaynakları içerisinde, doğru ve güvenilir olana ulaşmak için bireyin birtakım becerilere sahip olması gerekir. Bu becerilere sahip olunması noktasında eğitim kurumlarının ayrı bir önemi vardır. Eğitim kurumları, prog-

ramları ve gerçekleştirdikleri etkinlikleri ile bireylere bu becerileri kazandırma çabası içerisinde olmalıdır. Yapılan çalışmada, üniversitelerin fen-edebiyat ve edebiyat fakültelerindeki tarih bölümlerinde okuyan öğrencilerin, bilgi kaynaklarına ve bu kaynakları kullanmaya yönelik görüşlerinin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, alt problemlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

- Trakya, Boğaziçi ve Mersin Üniversitelerinde okuyan öğrencilerin, kullandıkları ders kitapları hakkındaki düşüncelerinin diğer üniversitelerde okuyan öğrencilerden daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Atatürk Üniversitesinde okuyan öğrencilerin derslerinde yardımcı kaynak kullanımına ilişkin puan ortalamalarının, diğer üniversitelerde okuyan öğrencilerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin alanı ile ilgili gelişmeleri takip etme konusunda Mersin Üniversitesindeki okuyan öğrencilerin, diğer üniversitelerde okuyanlara göre daha düşük ortalamaya sahip olduğu gözlenmiştir.

- Kütüphane kullanımı ile ilgili puanlar açısından, Trakya ve İnönü Üniversitelerinde okuyan öğrencilerin, diğer üniversitelerde okuyanlara göre daha düşük ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin derslerinde arşiv malzemeleri kullanma ile ilgili puanları açısından İnönü ile Mersin Üniversitelerinde okuyan öğrencilerin, diğer üniversitelere göre daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları gözlenmiştir.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin ders kitaplarının düşünce gelişimine etkisi konusundaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilere gidilmiştir.

- Derslerde kullanılan kitapların ifade, dil, içerik vb. hususlarda öğrencilerin ilgilerini çekebilecek, araştırma ve incelemelerine araç oluşturabilecek ve alanları ile ilgili gelişmeleri bulabilecekleri türden seçilmesi faydalı olabilir. Çünkü öğrenciler, kitapların kendileri için bir anlam ifade etmediklerini düşündükleri anda, alanlarında kendilerini geliştirme konusunda eksik kalabilirler.

- Öğrencilerin derslerinde öğrendiklerini daha kalıcı hale getirmek için, amaca uygun çeşitli haritalar, sözlükler, görsel araçların yardımı ile belgesel, slâytlar, filmler daha fazla gösterim yoluna gidilebilir. Öğrencilerin sözel olarak öğrendikleri bilgileri, çeşitli görsel unsurlarla destekledikleri zaman öğrenme daha kalıcı olmaktadır.

- Tarih disiplininin en önemli kaynaklarından birisi arşiv malzemeleridir. Öğrencilerin bu kaynakları etkili bir biçimde kullanmaları için, özellikle örnek olay çalışması ile geçmişteki kültürel, sosyal, ekonomik yapı ile ilgili belgeler sınıf içerisinde daha fazla kullanılarak, öğrencilerin ilgileri çekilebilir. Bu belgeler yardımı ile öğrencilerde empa-

tik bakış açısı kazandırılarak, geçmiş dönemde gerçekleşmiş olayları, bireylerin içinde buldukları şartları daha iyi anlamalarına yardımcı olunabilir.

- Bilgisayar okuryazarlığı, bilgi kaynaklarına ulaşmada bireylerin sahip olması gereken beceriler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin bilgi kaynaklarına ulaşabilmesi için bilgisayarı etkili bir şekilde kullanması gerekir. Bunun için, tarih bölümlerinde bilgisayar kullanma becerisine yönelik olarak dersler konulabilir ve mevcut derslerin kredileri artırılabilir.

- Öğrencilerin bilgi kaynaklarına ulaşması için kütüphanelerin, tarih alanındaki ulusal ve uluslar arası yayınları takip edebilecek donanıma sahip olması gerekir. Böylelikle öğrenciler, tarih alanındaki üretilen bilgilerden ve gelişmelerden haberdar olabilirler.

- Tarih bölümlerinde, tarih metodu ve bibliyografyaya yönelik derslerde alan ile ilgili üretilen bilgiler, hem öğrencilere tanıtılabilir hem de kaynaklar eleştirel bir gözle incelenebilir.

- Tarih bölümünde okuyan öğrencilerin bilgi kaynaklarını daha sıklıkla kullanmasını sağlamak amacı ile çeşitli ödevler verilebilir. Grup çalışması, seminerler, proje çalışmalarına derslerde daha fazla yer verilmek yolu ile öğrencilerin alanı ile ilgili gelişmeleri izleme ve bilgi kaynaklarını sıklıkla kullanmalarını sağlanabilir.

Kaynakça

- Aydın, D. E. (1996). *Değişen Bilgi Toplumu*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akkoyunlu, B. & Kurbanoglu, S. (2004). "Öğretmenlerin Bilgi Okuryazarlığı Öz-Yeterlilik İnancı Üzerine Bir Çalışma". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 11-20.
- Başaran, M. (2005). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Değerlendirilmesi". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 163-177.
- Çalık, T. & Sezgin, F. (2005). "Bilgi Toplumu ve Eğitim". *Gazi Üniversitesi Kastomonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 55-66.
- Çapar, B. (1997). "Bilgi Politikaları", *IFLA 1995'e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı Bildirileri*, 16-20. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Erdoğan, İ. (1998). "Bilgi Toplumu Olmanın Gerektirdiği Eğitim Paradigması". *Yeni Türkiye*, 4 (19), 870-876.
- Güriz, K., Şuhubi, E., Şengör, A. M. C., Türker, K. ve Yurtsever, E. (1994). *Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde Yeni Değerler: Eğitimde Dönüşüm*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Polat Ç. (2005). *Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yayla, A. (1990). “Bilgi Çağı ve Bazı Sonuçları”. *Türkiye Günlüğü*, 12. 12-17.
- Yılmaz, K. & Horzum, M. B. (2005). “Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (10). 103-121.
- Yücel, H. İ. (1997). *Bilim-Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumunu*. <http://ekutup.dpt.tr/bilim/yucelih/biltek.pdf>, Erişim tarihi: 12.04.2007
- Yücel, H. İ. (2006). *Türkiye’de Bilim Teknoloji Politikalar ve İktisadi Gelişmenin Yönü*. <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/yucelih/bilim.pdf>, Erişim tarihi: 12.04.2007
- www.tdk.org.tr. Erişim tarihi: 07.02.2007.